

Täysistunto

Tiistai 4.12.2018 klo 14.02—20.52

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain ja asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 122/2018 vp
Lakialoite LA 27/2017 vp, 48/2018 vp
Valiokunnan mietintö StVM 16/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 16/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.39 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! On kiitollisuudella todettava, että hyvä, että tämä asia etenee tällä tavoin ja että hallitus on tähän toimeen tarttunut. Ja on vain pakko todeta, että tällaisia lakiesityksiä on helppo täältä opposition puolelta kannattaa.

17.39 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Kysymys on hallituksen esityksestä laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain ja asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetun lain muuttamisesta. Tässä esityksessä ehdotetaan, että asevelvollisuutta suorittaessaan vammautuneella ja kuolleen lähiomaisilla olisi oikeus uuteen lisäkorvaukseen. Varusmiehellä olisi oikeus saada lisäkorvauksena sotilastapaturmalain mukaisen tai palvelussairautena korvattavan vamman tai sairauden aiheuttamasta pysyvästä haitasta kertakorvaus, jonka suuruus olisi enimmillään 210 000 euroa. Varusmiespalveluksessa sotilastapaturman tai palvelussairauden seurauksena kuolleen lähiomaisilla olisi oikeus henkivakuutusluontoiseen kertakorvaukseen, jonka suuruus edunjättäjän puolisolle olisi 200 000 euroa ja edunjättäjän lapselle 40 000 euroa. Jos kuolleella varusmiehellä ei olisi puolisoa tai lasta, hänen vanhemmillaan olisi oikeus saada kertakorvauksena 20 000 euroa. Säännökset koskisivat myös vapaaehtoista varusmiespalvelusta suorittavaa naista sekä siviilipalvelusta suorittavaa. Tämä esitys liittyy vuoden 2019 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ja nämä lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2019, ja niitä sovelletaan niihin vahinkotaapahtumiin, jotka sattuvat tämän lain tultua voimaan.

Arvoisa puhemies! Varusmiespalvelusta suorittavalle tapahtunut tapaturma tai vammautuminen on tragedia, jolle ei löydy hintaa. Mikään raha ei korvaa menetettyä terveyttä tai jopa henkeä. Lakisäätteistä varusmiespalvelusta suorittavan henkilön menehtyminen palvelusta suorittaessaan on tapaturma, jolle ei löydy sanoja. Hallituksen esitys on siis tär-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

keä, ja se luo katseen varusmiespalvelusta suorittaviin ja heidän läheisiinsä. Ehdotettu laki on hyvä, mutta siinä on kuitenkin myös omia ongelmia, ja se herättää kysymyksiä. Lakia sovellettaisiin vain ja ainoastaan vahinkotapahtumiin, jotka sattuvat lain tultua voimaan 1.1.2019.

Kriisinhallinnassa toimivien vakuutusturvaa parannettiin lainsäädännöllä 1.1.2017 eli liki kaksi vuotta sitten. Tämä oli hyvä asia, mutta kuitenkin varusmiesten vakuutusturvaa koskevat lakiuudistukset jätettiin silloin tekemättä. Eli parannettiin vapaaehtoisesti kriisinhallinnassa toimivien vakuutusturvaa, mutta lain mukaan pakolliseksi suoritettavaksi tarkoitettua asevelvollisuutta ja varusmiehiä ei tähän saman lain piiriin osoitettu. Ja syynä tähän olivat taloudelliset resurssit.

Eli yhteiskunnassamme on siis ollut siitä saakka aika, jolloin kriisinhallinnassa toimivilta on ollut lisävakuutusturva mutta varusmiehillä ei. Tämä voimassa oleva tilanne on ollut yhdenvertaisuuden kannalta erittäin huolestuttava, ja tämä esitys kyllä vastaa siihen ongelmaan, mutta kuitenkin kyllä vakuutusturvan olisi pitänyt olla voimassa myös varusmiesten osalta samaan aikaan, kun kriisinhallinnassa toimivien turva parannettiin. Siitä syystä tein lakialoitteen 2017, ja siitä tämä nyt käsiteltyssä oleva laki on syntynyt, ja lakialoitetta käsitellään hallituksen esityksen sivuilla 6—7. Tulen esittämään huomenna pykälämuutosesitystä, jolla esitän, että tätä nyt käsiteltävänä olevaa lakia sovellettaisiin taannehtivasti kaksi vuotta taaksepäin aikaan 1.1.2017 eli siltä ajalta, kun kriisinhallinnassa toimivat ovat saaneet vahvemman lisävakuutusturvan.

Lokakuussa 2017 Uudellamaalla Raaseporissa tapahtui onnettomuus, jossa VR:n kiskobussi ja Puolustusvoimien maastokuorma-auto törmäsivät toisiinsa. Onnettomuudessa menehtyi kolme varusmiestä ja moni varusmies loukkaantui vakavasti. Varuskunnissa on voinut tapahtua myös muita onnettomuuksia 1.1.2017 jälkeen. Saamieni tietojen mukaan Raaseporin onnettomuudessa menehtyneiden omaisten tilanne on ollut todellakin karu. Heillä ei ole lisävakuutusturvaa. Yksi perhe on kertonut saaneensa poikansa tapaturmaisen kuoleman takia vain hautajaiskuluja noin 4 000 euroa. Jos tämä tapaturmainen menehtyminen olisi tapahtunut kriisinhallinnassa, korvaukset olisivat olleet täysin toista luokkaa, jopa 200 000 euroa. Mutta koska kysymys on asevelvollisuutta suorittavasta ja vakuutusturvaa ei ole, niin korvauksia ei myöskään tule. Ei ole olemassa henkivakuutusta näillä armeijaan menijöillä, ja he ovat myös tämän vuoden loppuun saakka täysin ilman lisävakuutusturvaa. Ei ole minkäänlaista lisävakuutusturvaa. Mutta laivatkin seilaa tuurillaan, sanoo vanha sanonta, ja pidetään peukut pystyssä ja kädet ristissä, että mitään ei tapahdu vuoden loppuun mennessä siellä.

Eduskunnan puolustusvaliokunta otti kantaa lausunnossaan lain soveltamiseen seuraavasti: ”Valiokunta pitää lakien voimaantuloaikaa perusteltuna, mutta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan harkittavaksi, tulisiko nämä lait saattaa takautuvasti voimaan 1.1.2017 alkaen, samaan aikaan kuin laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta astui voimaan.” Perustuslakivaliokunta antoi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, jossa tämä asia käsiteltiin ja jonka ainoana perussuomalaisena jäsenenä tällä hetkellä toimin, vapaat kädet. Me olisimme voineet päättää, että tätä lakia sovelletaan taannehtivasti myös esimerkiksi Raaseporin uhreihin ja niihin kaikki muihin, jotka ovat kokeneet tapaturmia. Siellä on paljon esimerkiksi hammastapaturmia, nivelvaivoja, polvilumpioita, erilaisia ongelmia, joita siellä tulee ja jotka voivat aiheuttaa loppuelämän vammoja. Me olisimme voineet käyttää tätä mahdollisuutta, mutta oli hyvin ikävää, että valiokunta ei huolimatta kahdesta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

lakialoitteesta — myös siitä rinnakkaislakialoitteesta, jonka tein liittyen tähän taannehtivuuteen — lähtenyt aloitteen taakse.

Sen sijaan eduskunnan enemmistö on ollut tämän asian takana. Teistäkin moni on allekirjoittanut molemmat lakialoitteeni, ja oli hyvin ikävää, että sain tämän vastalauseeni taakse ainoastaan yhden edustajan, ja hän oli RKP:n Veronica Rehn-Kivi. Eli hän on kannattanut näitä esityksiäni, ja yhdessä olemme sitten tätä hallituksen esitystä vastaan toimineet ja esittäneet oman näkemyksemme siellä valiokunnassa.

Tulen esittämään myös kaksi lausumaa ja niissä totean sen, että ei ole olemassa täysin turvallisia päiviä myöskään varuskunnissa. Onnettomuustutkintalautakuntahan teki monia esityksiä tuon Raaseporin [Puhemies koputtaa] onnettomuuden jälkeen, ja toivon, että ne otetaan siellä käyttöön.

Ja sitten myös se tiedottaminen: Kun Valtiokonttoriin tai Varusmies-sivustolle ottaa yhteyttä, niin ei sieltä tahdo millään löytyä tietoa. Elikkä sen tiedon pitää kulkea hyvin, miten on vakuutettu, kuka on vakuutettu. Ja olen itse, arvoisa puhemies — vielä sen verran, jos sallitte — tehnyt salapoliisityötä ja selvittänyt mahdollista vakuutusturvaa varusmiehelle muun muassa yksityisen vakuutuksen kautta, ja se on, kuulkaa, hyvin ongelmallista. Elikkä kun se varusmies astuu sinne palvelukseensa ja sanotaan, että hänet on vakuutettu, niin hänellä on eläketurva ja hänellä on tapaturmasuoja mutta ei ole henkivakuutusta. Kriisinhallinnassa toimivilla on tällä hetkellä henkivakuutus [Puhemies koputtaa] mutta varusmiehillä ei.

Nämä ovat meidän lapsiamme, meidän poikiamme. [Jari Myllykoski: Ja tyttöjä!] Kun nuorukaiset lähtevät sinne armeijaan ja tällaisia tapahtumia sattuu, niin ei ole ihme, [Puhemies: Aika!] että maanpuolustusinto katoaa, ja siitähän me keskustelemme huomenna. — Kiitos.

17.48 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä siis ehdotetaan, että asevelvollisuutta suorittaessaan vammautuneella tai kuolleen lähiomaisilla olisi oikeus uuteen lisäkorvaukseen. Tämä lisäkorvaus ei paranna vammautunutta välttämättä tai tuo menehtynyttä takaisin, mutta helpottaa useasti arjesta selviytymistä niin omaisilla kuin vammautuneellakin.

Varusmiehet harjoittelevat useasti väsyneenä ja pimeässä ja ovat silloin totta kai herkemmin alttiita tapaturmille ja myös kuolemantapauksille. Itse muistan omalta varusmiesajalta, kuinka siellä mentiin pimeällä kelissä kuin kelissä. Siellä oltiin porukka keskenään kuorma-auton lavalla kuin sillit suolassa. Jos kolari olisi käynyt, niin aika huonosti olisi käynyt: sieltä oltaisiin lennetty, ei ollut turvavöistä tietoaakaan.

Siksi olisikin kohtuullista, että tämä lakialoite otettaisiin taannehtivasti voimaan samaan aikaan kuin kriisinhallinnassa palvelevien vakuutusturvaa parannettiin lainsäädännöllä 1.1.2017.

Edustaja Juvonen onkin tehnyt ansiokasta työtä lakialoitteillaan: tämäkin esitys on nyt täällä. Siksi kannatan, että sitä vielä parannetaan.

Kannatan edustaja Juvosen tekemää vastalauseita.

17.49 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kun kruunu lähettää miehensä tai nuoren naisensa tehtävään, hän kantaa siitä huolen. Tätä periaatetta on tällä hallituskaudella noudatettu hyvin. Sotiemme veteraanien, jotka yli 70 vuotta sitten lähtivät itsenäisyyttä puolustamaan, tilannetta on parannettu merkittävästi. Yhtenä esimerkkinä on se, että tänä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

päivänä veteraanien kuntoutusrahat eivät enää voi loppua kesken, vaan aina automaattisesti valtiovarainministeri tuo esityksen lisämäärärahasta, jos tällainen tilanne on syntymässä. Eli näin noudatetaan eduskunnan juhlapäätöstä. Samaan aikaan on tehty myös historiallinen päätös siitä, että sotaveteraanit tuodaan samalle viivalle sotainvalidien kanssa, eli kaikki saavat samat palvelut. Ja nyt myös tuota haitta-asteen invalideettirajaa ollaan päätetty tarkentaa. Ne ovat tärkeitä parannuksia.

Sen jälkeen on tehty toimenpiteitä kriisinhallintatehtävissä loukkaantuneiden tilanteen parantamiseksi. Niin sanottu Lex Jylhä toi heille turvaa ja oikeutta. Se oli tärkeää kriha-veteraaniohjelman aikaansaamiseksi tähän maahan, ja 1.1.2017 näissä tehtävissä astui voimaan sitten vastaava lainsäädäntö, joka nyt laajennetaan koskemaan myös varusmiehiä.

Itse asiassa me käsitelimme tätä esitystä puolustusvaliokunnassa ja päädyimme siihen, että on täysin harkinnanarvoista, että tämä otettaisiin taannehtivasti voimaan. Toki 2017 oli yksi mahdollisuus, mutta myös muita vuosia oli esillä. Eli tämä edustaja Juvosen esille nostama vuosi jättäisi itse asiassa saman tien edellisenä vuonna tapahtuneen onnettomuuden tämän ulkopuolelle. Tämä oli ehkä tässä taannehtivuudessa se haasteellisin tehtävä, että mihin se raja laitetaan.

Kun tämä laki oli lähetekeskustelussa, toin itse esille 20 vuoden ajalta itse asiassa kaikki tapaukset, mitkä olivat siis sellaisia, missä meidän varusmiehet ovat niin vakavissa onnettomuuksissa olleet, että he ovat menehtyneet, ja tietysti aina joku sitten jäisi siihen kohtaan, että tämä etu ei taannehtivasti heitä koskisikaan. Todennäköisesti sen takia sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta, joka tämän päätöksen on sitten lopulta harkinnut, on tullut siihen johtopäätökseen, että on näiden tilanteiden näkökulmasta oikeudenmukaista ottaa se voimaan 1.1.2019. Tämä on osa näitä toimia, joissa pidetään huolta niistä, jotka kruunu matkaan lähettää.

17.52 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä oleva hallituksen esitys on tärkeä, ja puolustusvaliokunnassa pidimme ensiarvoisen tärkeänä sitä, että asevelvollisten vakuutusturva olisi yhdenmukainen kriisinhallintahenkilöstön kanssa. Tämä on erittäin hyvä ja tärkeä täydentävä esitys, tämä jatkumo tähän, että nämä tapaukset tulevat korvauksen piiriin.

Valiokunta korosti, että varusmiespalvelus ja kertausharjoitukset ovat fyysisesti raskaita ja sisältävät vaaratilanteita, joissa mahdollisuus pysyvään haittaan on mahdollinen samalla tavalla kuin kriisinhallintatehtävissäkin. Puolustusvoimien uusi, entistä liikkuvampi taistelutapa tarkoittaa myös koulutuksen ja harjoitusten entistä kovempaa fyysistä vaatavuutta, ja nämä viime vuosina sattuneet kuolemantapaukset ja tapaturmat osoittavat, että myös varusmies- ja reserviläiskoulutuksessa kuolemaan johtavan onnettomuuden mahdollisuus on todellinen.

Sitten joitakin valiokunnan nostamia epäkohtia ja yksityiskohtaisia huomioita: Todettiin, että nämä olosuhdeperusteiset rajaukset ovat vähän hankalia tällä hetkellä. Kun esimerkiksi kotipaikkakunnalle mennään viettämään loma-aikaa, niin se on rajattu pois tästä korvauksen piiristä, mikäli siellä sattuisi tapaturma, mutta sitten kun normaalin palvelusviikon aikana viettää esimerkiksi iltavapaata, niin oli pohdintaa tästä rajauksesta, että mikäli varuskunta- tai lähiharjoitusalueella tapahtuu viikko- tai päiväpalveluohjelmaan kuulumatonta toimintaa, niin tämä pitäisi saattaa nimenomaan korvauksen piiriin, ja myös omaehtoinen liikunta, niin että kannustetaan siihen liikkumiseen. Mutta olennaista on se, että vahinko on tapahtunut näissä palveluspaikan olosuhteissa. Eli tämä tarkennus on tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

tysti tärkeä sitten tässä, että mitkä tapaukset kuuluvat tämän korvauksen piiriin ja mitkä eivät. Itse asiassa varusmiespalvelusaikana nuorille miehille ja naisille sattuu vähemmän vahinkoja kuin silloin, jos he eivät ole palveluksessa. Vuosittain tämä määrä on noin 50 pysyvää haittatapausta. On sinänsä tärkeä huomata, että Puolustusvoimat kuitenkin huolehtii pojistaan ja tytöistään palveluksen aikana ja palvelusturvallisuutta voidaan edistää.

Tämä esitys kaiken kaikkiaan on kannatettava.

17.55 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on tervetullut, ja itse kannatan sitä. On tietenkin surullista se, että pitää aina yleensä ensin tapahtua jotakin vakavaa, niin että herätään pohtimaan sitä, onko meidän lainsäädäntö ajan tasalla. Ja sitten kun jotakin traagista sattuu ja tapahtuu, joudumme pohtimaan myös sitä, miten tämä laki auttaa heitä, joille jo on sattunut ja tapahtunut. Kun yleensä lakia ei säädetä taannehtivasti vaan se jostakin päivämäärästä astuu voimaan ja koskee sen jälkeen tapahtuvia asioita, niin siinä mielessä tässä on tietynlaista problematiikkaa, jonka varmasti kaikki edustajat ymmärtävät.

Minun täytyy kiittää edustaja Juvosta siitä, että käytitte erinomaisen puheenvuoron tuolta pöntöstä — ja toki tästä teidän lakialoitteestanne, joka on osittain samansisältöinen kuin hallituksen esitys ja joka on tervetullut, ja sillä lailla kannatan sitä myös henkilökohtaisesti. Mutta täytyy sanoa, että itse tykönäni joudun miettimään ja pohtimaan sitä, kuinka suhtaudun tähän taannehtivaisuuteen. Ymmärrän toki niitten perheiden huolen, jotka eivät tietenkään lohtua saa siitäkään, vaikka kuinka korvauksia saisivat, mutta kuitenkin se olisi valtiolta, yhteiskunnalta kädenojennus siihen, että heidän lapsensa ovat asevelvollisuuttaan suorittaessaan joutuneet tällaisen traagisen onnettomuuden uhriksi. Siinä mielessä tätä kyllä kannatan, mutta mitä toisaalta taas sitten tulee tähän problematiikkaan, mikä tähän meidän lainsäädäntötyön tehtävään liittyy, tähän taannehtivaisuuteen osittain, niin en ole vielä päättänyt, olenko mukana teidän esityksessänne ja vastalauseessanne, mutta sanon näin, että tosiaan teidän puheenvuoronne oli kyllä hyvin liikuttava ja koskettava ja siinä oli näitä faktoja hyvinkin tuotu esille, ja kyllä ymmärrän näiden perheiden ja omaisten tuskan.

17.57 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Hänniselle kauniista puheenvuorosta. Kysymyshän on yhdenvertaisuudesta, siitä että minun järkeni jakeluun ei mene se, minkä ihmeen takia meillä on ollut kaksi vuotta voimassa laki, joka on turvannut vain kriisinhallinnassa toimiville, vapaaehtoisessa kriisinhallinnassa toimiville, tällaisen vakuutusturvan ja vielä niin, että he ovat voineet nimetä edunsaajansa. Nyt meille tulee lakiesitys, joka saattaa asevelvolliset samaan lain suojaan, mutta meillä on kuitenkin kahden vuoden pimentoaika, ja se pimentoaika jatkuu edelleen vuoden loppuun saakka. He ovat edelleenkin ilman lisävakuutusturvaa. Ihan edelleenkin.

On totta näin, että minkä ihmeen takia pitää tapahtua jotakin kamalaa, että lakeja lähdetään viemään eteenpäin. Ensimmäinen lakialoitteenihan oli jo 2017 kesäkuussa valmis, ja vastausta ministeriöstä jouduttiin odottamaan neljä kuukautta. Vasta sen jälkeen, kun Raaseporin onnettomuus tapahtui, ministeriö antoi vastauksen. Kyllähän asiat lähtivät vasta sen jälkeen rullaamaan.

Minä vetoan ja perustelen tämän esitykseni yhdenvertaisuuden näkökulmasta, ja perustuslain mukaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan vaan yhdenvertaisuuteen. Se on se, mihinkä minä tässä pohjaan, myös tässä aikarajassa, mihinkä tämän esitykseni olen vetänyt, elikkä sama aika varusmiehillä kuin rauhanturvaajilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

On todellakin niin, että ne ihmiset siellä kodeissa, ne perheet, ne vanhemmat, heidän tätä tuskaa kantavat ja me olemme vain sanansaattajia. Mutta todellakin isän kommentit minulle olivat, että hänestä tuntuu, että yhteiskunnalla on jotakin vanhempia vastaan, kun heidän ääntään ei kuulla, ja taistelu jatkuu, ja kyllähän se tuntuu kolmen lapsen äitinä ja erityisesti pienen pojan äitinä pahalta. Sitä miettii, että kun me vanhemmat luotamme omat lapsemme ja kuvittelemme, että siellä on turvallista, ja ajattelemme, että mitään ei tapahdu, niin entäpä sitten, kun tapahtuu? Ne ovat asioita, jotka ovat anteeksiantamattomia.

Siinä mielessä on hienoa, että laki on edennyt, mutta olisiko tämä laki edennyt ilman Raaseporia, koska meidän puhuimme rahasta? Syy, miksi silloin 1.1.17 ei varusmiesten asiaa laitettu kuntoon, oli raha ja taloudellinen syy, mutta nyt on mennyt henkiä ja terveyksiä, ja nyt me olemme tässä. — Kiitos arvokkaasta keskustelusta kaikille.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.